

شماره یک: فنور

نشریه الکترونیکی ویژه ماه رجب
فرودین ماه ۱۳۹۶ | ۸۰ صفحه

ستاد اقامه نماز

تهیه و تنظیم

روابط عمومی و امور استان ها | ستاد اقامه نماز

تهیه شده در: روابط عمومی و امور استان ها | ستاد اقامه نماز

طراح گرافیک و صفحه آرایی: سیدعلی حسینی (۰۹۱۹۳۵۸۱۷۹۰)

نشانی: تهران، خیابان انقلاب، خیابان قدس، نبش خیابان ایتالیا، پلاک ۹۸

راه های ارتباطی: تلفن: ۸۸۹۹۶۱۵۰ | تلفکس: ۸۸۹۹۵۱۳۹ | سامانه پیامکی: ۱۰۰۰۰۱۷

آدرس سایت: www.namaz.ir | کانال تلگرام: @namaz_ir

• نشر و استفاده از مطالب نشریه قنوت در راستای ترویج فرهنگ متعالی اسلام بلامانع می باشد.

با کلیک روی تصاویر به صفحه مورد نظر منتقل شوید...

۴۱

احکام اعتکاف

۲۷

اعتکاف و آثار آن

۱۸

توصیه های رهبری

۴

گفتاری در مورد ماه رجب

۷۵

نیایش

۶۷

مراهم دعوت کرده ای؟

۵۸

یادداشت

گفتاری در مورد ماه رجب

• اشاره

رجب ماه هفتم از سال قمری است که مُضر نیز می گویند به سبب احترامی که آن قبیله به آن ماه قائل بودند و در اسلام رجب از ماه های حرام به شمار آمده است، بدین خاطر آن را رجب الفرد گویند، زیرا سه ماه از ماه های حرام به هم پیوسته اند و این ماه از آنها جدا و فرد است.

• فضیلت ماه رجب

این ماه همانند ماه شعبان و ماه رمضان از ماه های بسیار با شرافت و با فضیلت است که در روایات اسلامی بر آن تأکید و توصیه شده به طوری که ماه رجب شهر الله الأصب یعنی ماه (سرای خداوند) نامیده شده که رحمت خدا در آن بر بندگان سرازیر است پس شایسته است انسانهای با ایمان بسیار استغفار و توبه نمایند و به این ماه نیز «واصل»، (بی سرو صدا) گفته شده زیرا در آن از جنگ با مخالفان و مشرکان نهی شده است.

در حدیث است که حضرت نوح علیه السلام روز اول این ماه سوار بر کشتی شد و نجات یافت و فرمودند: کسانی که با او هستند روزه بدارند و هر که این روز را روزه بدارد آتش عذاب یک سال از او دور می شود و نیز طبق سخن حضرت صادق علیه السلام خواندن زیارت امام حسین علیه السلام در روز اول این ماه مستحب و تأکید شده است.

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: رجب برای امت من ماه استغفار است پس در این ماه به محضر پروردگار از گناهان خویش پوزش طلبید که خداوند بخشنده ای مهربان است. امام صادق علیه السلام فرمود: روزه بیست و هفتم رجب را از دست مده که آن روزی است که مقام نبوت به محمد صلی الله علیه و آله داده شد و ثواب آن برای شما به اندازه ثواب شصت ماه است.

از ثوبان غلام پیامبر صلی الله علیه و آله نقل شده که گفت: ما جمعی در خدمت

پیامبر صلی الله علیه و آله بجایی می رفتیم عبورمان به گورستانی افتاد، حضرت اندکی در میان قبرها بایستاد و سپس به راه افتاد. من عرض کردم توقف شما در قبرستان به چه خاطر بود؟ حضرت سخت گریه کرد و ما نیز محزون و گریه کردیم، سپس فرمود: ای ثوبان اینان در قبرهایشان معذبند آنچنان که من ناله آنها را شنیدم و دلم به حالشان به رحم آمد و از خدا خواستم عذابشان را تخفیف دهد و خداوند اجابت فرمود و اگر اینها در ماه رجب روزه گرفته بودند، در قبرهایشان عذاب نمی شدند. عرض کردم: یا رسول الله روزه و عبادت در ماه رجب از عذاب قبرایمی می دهد؟ فرمود: آری سوگند به آنکه مرا به حق فرستاد هر مرد و زن مسلمانی که یک روز از رجب را روزه بدارد و یک شب آن را به عبادت برخیزد و جز رضای خدا نظری نداشته باشد عبادت هزار سال در نامه عملش ثبت گردد که روزهایش را روزه و شبهایش را به عبادت گذرانده باشد و...

از امام صادق علیه السلام آمده که هر کس در روز اول رجب امام حسین علیه السلام را زیارت کند حتماً آمرزیده گردد. بزنتی گوید: از حضرت رضا علیه السلام پرسیدم: شما در چه ماهی امام حسین علیه السلام را زیارت می کنید؟ فرمود: در نیمه رجب و نیمه شعبان. از ابان بن تغلب معنی «العجب ثم العجب بین الجمادی والرجب» را پرسیدند گفت: ملاقات زنده هاست «در زمان رجعت» با مردگان.

در حدیث آمده که پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله فرمودند: رجب ماه خداست کسی که یک روز از این ماه را روزه بگیرد موجب خشنودی خدا گردد و غضب الهی از او دور شود و دری از درهای جهنم به روی او بسته شود و نیز فرمود: رجب نام جویی است در بهشت از عسل شیرین تر و از برف سفید تر هر که در این ماه یک روز، روزه بگیرد از آن جوی به او آب دهند.

شیخ صدوق از سالم روایت کرده که می گفت: در اواخر ماه رجب حضور

امام صادق علیه السلام رسیدم به من فرمود: آیا روزه ماه رجب را گرفته ای؟ گفتم: نه! حضرت فرمود: واللّٰه ای سالم آن قدر ثواب از توفوت شده است که اندازه آن را به غیر خدا کسی نمی داند زیرا این ماهی است که خدای متعال بر ماههای دیگر فضیلت و برتری داده و حرمتش را بزرگ شمرده، روزه را در آن گرمی داشته سپس فرمود: ای سالم هر کس یک روز از آخرین ماه را روزه بدارد در امنیّت و آسایش خواهد بود از شدت سكرات مرگ و وحشت بعد از مرگ و نیز از عذاب قبر و هر کس دو روز از آخرین ماه را روزه بدارد از صراط به آسانی می گذرد و از ترس و هراس قیامت و شدت آن نهراسد و از جهنم برائت جوید و سپس حضرت فرمود: هر کس نتواند روزه بگیرد چندبار سبحان الله بگوید.

به هر حال اعمال و دعاهاى زیادى در ماه رجب سفارش و توصیه شده که برای امور دنیایی و رهایی از مشکلات آخرتی انسان مفید است.

• ماه رجب و دعا

یکی از چیزهایی که در ماه رجب پسندیده است دعا است، که مرحوم مجلسی و حاج شیخ عباس قمی آنها را در موارد مختلف گزارش کرده اند. از جمله این دعاها که بسیار هم سفارش شده است سید بن طاووس از محمد بن ذکوان که این مرد آن قدر در حال سجده گریه کرد که نابینا شد می گوید: به حضرت امام صادق علیه السلام گفتم لطفاً برای ماه رجب مرادعایی تعلیم دهید که از طرف خدای متعال به وسیله آن سود ببرم حضرت فرمود: در تعقیب نمازهای صبح و شام هر روز این ماه این دعا را بخوان:

«یا من ارجوه لكلّ خیر و آمن سخطه عند کلّ شری یا من یعطی الکثیر بالقلیل یا من یعطی من سئله یا من یعطی من لم یسئله و من لم یعرفه تحنّنا منه و رحمة اعطنی بمسئلتی ایّاک جمیع خیر الدنیا و جمیع خیر الآخرة و اصرف عنّی بمسئلتی ایّاک جمیع شرّ الدنیا و شرّ الآخرة فانّه غیر منقوص ما اعطیت و زدنی من فضلک یا کریم؛ ای آنکه در هر چیزی به تو امید دارم و از خشمش

در هرتسری و بدی ایمن هستم، ای آنکه در برابر اندک بسیار عطا کند، ای آنکه به هر کس که بخواهد عطاهای بسیار نماید، ای آنکه به کسی که از او چیزی نخواهد و کسیکه از راه مهرورزی و رحتمش او را نشناسد عطا می کند، خواهشی که از تو دارم همه خیر دنیا و همه خوبی های آخرت را به من عطا کن، درخواست دیگرم از تو این است که بدی های دنیا و بدی آخرت را از من دور کنی زیرا کاسته نشود هر آنچه عطا کنی و برای من از فضل و بخشش خودت بیفزای با کرامت.»

محمد بن ذکوان می گوید، سپس حضرت محاسن خود را به دست چپ گرفت و با حالت تضرع و خشوع در حالی که انگشت سبّابه دست راست را حرکت می داد ادامه دعا را می خواند: «یا ذاالجلال و الأکرام یا ذا النعماء و الجود یا ذا المنّ و الطّول حرّم شیبتی علی النّار؛ ای صاحب جلال و کرم، ای صاحب نعمت ها و بخشش ها، ای صاحب منّت و جودها، موی سفیدم را

برآتش دوزخ حرام کن.»

در حدیثی دیگر از پیامبر علیه السلام گزارش شده که فرمود: هر کس در ماه رجب این عبارت را صدبار بگوید: «استغفر الله الذی لا اله الا هو وحده لا شریک له و اتوب الیه؛ و با صدقه این ماه را به پایان ببرد، پاداش صد شهید را دارد و اگر در ماه رجب از دنیا برود خدا از او راضی می باشد.»

و نیز در حدیث دیگری آمده است که هر کسی دوست دارد که جایگاه خود را در بهشت ببیند و برای او نشان داده شود در ماه رجب یک روز روزه بگیرد و چهار رکعت نماز بخواند در رکعت اول صدبار قل هو الله احد، در رکعت دوم دویست بار قل هو الله احد بخواند. از این گونه احادیث فراوان است که در فضیلت این ماه وارد شده است.

• لیلۃ الرغائب

از جمله شب‌های بزرگ و با عظمت ماه رجب شب جمعه اول این ماه است. معروف به لیلۃ الرغائب، اعمال مخصوصی در این شب ذکر شده که

به واسطه آن اعمال برکات و پاداش فراوان بر انسان سرازیر می شود.

رغائب جمع رغیبه است به معنی «امر مرغوب فیه عکاء کثیر» یعنی شبی که در آن عطاها و مواهب فراوان بدست می آید در حدیث است شب جمعه اول این ماه احیاء و بیداری و نیایش فضیلت ویژه دارد و موجب دست یابی به عطایای ارزشمند حضرت پروردگار است، در حدیث است که رسول خدا (ص) فرمود: ملائکه این شب را به این نام نهادند و محدثان در کتاب های دعا نمازی با کیفیت مخصوصی در این شب ذکر کرده اند که پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: هر کس این نماز را در این شب انجام دهد ثواب این نماز به نیکوترین صورت باروی خندان و درخشان و بازبانی فصیح در شب اول قبر در حضور این فرد ظاهر شود و به او می گوید: ای دوست من مژده می دهم تو را که از هر شدت و سختی نجات یافتی، نماز گزار می گوید: تو کیستی که من تاکنون چنین صورتی زیبا با چنین جلوه ای ندیدم و سخنی

شیرین تر از کلام تو نشنیده ام و بویی بهتر از بوی تو نبوئیدم در پاسخ می گوید: من همان نماز لیلۃ الرغائبم که شما انجام دادی. امشب آمده ام نزدت باشم تا حق را ادا کنم و مونس تنهایی تو باشم و وحشت را از تو بردارم و چون در صورت دیده شود من در عرصه قیامت سایه بر سر تو خواهم افکند پس خوشحال باش که خیر از تو معدوم نخواهد شد.

• سیزدهم ماه رجب

از جمله فضیلت ماه رجب آن است که ایام البیض در آن واقع شده یعنی روز سیزدهم و چهاردهم و پانزدهم و اعتکاف برای خدا و روزه داری، در آموزه های دینی بر آن تأکید و سفارش شده است. و نیز ولادت حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام در روز سیزدهم همین ماه واقع شده.

• بیست و هفتم ماه رجب

روز بیست و هفتم ماه رجب روز مبعوث شدن پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله به رسالت

و پیامبری است و روزه گرفتن در این روز مستحب و ثواب ویژه دارد برای هر کدام از این شب ها اعمال مخصوصی ذکر شده که جای توضیح آن نیست برای اطلاع بیشتر به مفاتیح الجنان مرحوم شیخ عباس قمی مراجعه نمایید.

ابن بطوطه در سفرنامه خود می گوید شب مبعث نزد مسلمانان عزیز است بخصوص نزد عراقی ها و خراسانی ها و بلاد فارس و روم که به لیلۃ المحیا معروف است مردم گرفتار آن دیار به کنار مضجع شریف مولایشان علی علیه السلام در نجف اشرف می آیند و به شب زنده داری و اعتکاف مشغول می شوند و حاجات خود را با خواندن دعا و راز و نیاز از خداوند طلب می کنند. هنوز نیمه شب تمام نمی شد، بیشتر گرفتاران از جمله مریضان و زمین گیر شده گان شفا پیدا می کردند و راه منزل خود را می پیمودند در حالی که صحیح، سالم و تندرست بودند. ابن بطوطه در ادامه می گوید من در همان روزگار

در یکی از مسافرخانه های شهر نجف در نزدیکی قبر شریف آن بزرگ مرد تاریخ سکنی اختیار کرده بودم که سه نفر را دیدم که فلج بودند و توانایی راه رفتن نداشتند. یکی از آنان رومی و دیگری اصفهانی و سومی اهل خراسان بود پرسیدم چرا خوب نشده اید و اینجا مانده اید؟ گفتند چون ما به شب بیست و هفتم ماه رجب کنار قبر حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام نرسیدیم که احیا و شب زنده دار باشیم ولی همین جامی مانیم تا شب بیست و هفتم ماه رجب سال آینده تا شفا بگیریم.»

• اعمال ام داوود

یکی از عبادت ها و دعاهاى معروف که در ماه رجب به انجام آن تأکید شده، اعمال ام داوود است. در کتب حدیث نقل شده، جوانی در عراق که اهل معرفت بود به دست منصور دوانیقی به مدت طولانی در زندان او گرفتار شده بود که نامش داوود بود. مادرش تاب و توان خود را در فراق پسر از دست داده بود، روزی به خدمت امام صادق علیه السلام رفت و داستان را نقل کرد

و از آن حضرت چاره جویی نمود. حضرت فرمود: آیا می دانی این ماه، ماه رجب است و دعا در آن زود به اجابت می رسد آنچه را که می گویم دقیقاً انجام ده تا فرزندت از زندان رهایی یابد.

ابتدا سه روز، سیزدهم، چهاردهم و پانزدهم رجب را روزه بدار و روز پانزدهم هنگام ظهر غسل کن و ۸ رکعت نماز به جا بیاور. (کیفیت نماز در مفاتیح الجنان ذکر شده به آن مراجعه کنید). همین که نماز را خواند پس از مدت کمی پسرش آزاد شد پس از آن ام داوود خدمت امام صادق علیه السلام رسید و پس از عرض سلام خبر رهایی پسرش را به او رساند. امام صادق علیه السلام فرمود: منصور دوانیقی در یکی از شب ها جدّم علی بن ابی طالب علیه السلام را در خواب دید که به او هشدار داد: هرچه زودتر فرزندم داوود را آزاد کن و گرنه تو را در آتش می اندازم. منصور هنگامی که آتش را در مقابل خود دید دستور داد که داوود را آزاد کنند.

توصیه های رهبری

• در ماه رجب به ذکر، دعا و توسل اهمیت بدهید.

الآن در ماه رجب هستیم؛ ماهی که روزهای متبرّکی دارد. از این ایام استفاده بردن و معنویت را تقویت کردن و با خدا ارتباط برقرار کردن و ذکر و دعا و توسل را اهمیت دادن از وظایف است.

تقویت ارتباط خود با خدا؛ تلاش در مسائل دنیایی - اعم از فراگیری علم و دانش و کوشش در راه سازندگی - آگاه بودن از مسائل سیاسی و اقتصادی و مهم‌تر از همه، حفظ آن امید، عوامل و ویژگی‌هایی است که ان شاء الله در آینده - آینده‌ای نه چندان دور - همه روی زمین را به نور جمهوری اسلامی منور خواهد کرد و بشریت را از برکات اسلام برخوردار خواهد ساخت و ملت ایران را - همچنان که خدای متعال به مسلمانان وعده فرموده است - شاهد یکپارچگی و وحدت بشریت در روی زمین قرار خواهد داد.

• بیانات در دیدار مردم قم ۱۹/۱۰/۷۱

• از دعاهای ماه رجب معارف الهی را یاد بگیرید

امروز جامعه انقلابی ما، مردم مؤمن ما، نیاز به این دارند که این آرامش را، این سکینه را، این طمانینه و وقار را در خودشان هرچه بیشتر به وجود بیاورند. «الابدکر الله تطمئن القلوب». یاد خداست که دل‌ها را در ماجراهای طوفانی دنیا و زندگی حفظ می‌کند.

یاد خدا را مغتنم بشمارید. ایام ماه رجب نزدیک است. دعاهای ماه رجب یک دریایی از معرفت است. در دعا فقط این نیست که انسان دل را به خدا نزدیک می‌کند؛ این هست، فراگیری هم هست. در دعا هم تعلیم است، هم تزکیه هست.

دعا هم ذهن را - این دعاهای مأثور از ائمه علیهم‌السلام - روشن می‌کند، حقایقی را، معارفی را به ما می‌آموزد که در زندگی به آنها نیاز داریم، و هم دل را متوجه به خدا می‌کند. ذکر الهی را خیلی باید مغتنم بشمارید.

• خطبه‌های نماز جمعه‌ی تهران ۱۹/۱۰/۷۱

• از هر ساعت ماه رجب استفاده کنید...

ماه رجب، ماه مبارکی است؛ ماه توسل و تذکر و توجه و تضرع و استغاثه و محکم کردن پیوند دل های محتاج و نیازمند ما به ذیل لطف و فضل الهی است. این روزها را قدر بدانید.

هر یک روز ماه رجب، یک نعمت خداست. در هر ساعتی از این ساعات، یک انسان اگر هوشمند و زرنگ و آگاه باشد، می تواند چیزی را به دست بیاورد که در مقابل آن، همه نعمت های دنیا پوچ است؛ یعنی می تواند رضا و لطف و عنایت و توجه الهی را به دست آورد. بعد از ماه رجب، ماه شعبان و بعد ماه رمضان است. برادران و خواهران مسلمان! ای صاحبان دل های بیدار و مخصوصاً ای جوانان! این سه ماه را قدر بدانید. در این سه ماه، فرصت برای وصل کردن و منور نمودن دل ها به لطف و نور پروردگار، بیش از همیشه است.

• خطبه های نماز جمعه ی تهران ۱۹/۱۱/۶۹

• توسلات خود را هر چه می‌توانید بیشتر کنید

باید همه به یکدیگر تبریک عرض کنیم [این] توفیق الهی را که توانستیم بار دیگر وارد ماه رجب بشویم. ماه رجب فرصت تقرب به ارزش‌های الهی و تقرب به ذات مقدس پروردگار و فرصت خودسازی است.

این ایامی که در روایات ما به عنوان ایام برجسته معرفی شده‌اند، این‌ها همه فرصتند؛ هر فرصتی هم نعمت است و هر نعمتی هم نیازمند شکر و سپاس است.

شکر و سپاس نعمت هم این است که انسان نعمت را بشناسد، بر طبق اقتضای این نعمت رفتار کند، از آن بهره‌برد، نعمت را از خدا بداند و آن را در راه خدا به کار ببرد؛ ماه رجب از این نعمت‌ها است. بعد هم ماه شعبان است که آن هم نعمت دیگری است و این دو ماه از نظر کملین و اهل توحید و اهل معنا مقدمه ماه رمضانند؛ و ماه رمضان ماه عروج است، ماه رفتن به معراج است، ماه تزکیه است، ماه تصفیه است که همه ما به این‌ها احتیاج

داریم.

از ماه رجب قدردانی کنید؛ در این ماه توسلات خودتان به درگاه پروردگار عالم را هرچه می‌توانید بیشتر کنید؛ به یاد خدا باشید و کار را برای خدا انجام بدهید؛ این تلاشی که می‌کنید، این زحمتی که می‌کشید، برای خدا قرار بدهید.

• بیانات در دیدار فرماندهان نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ۹۴/۰۲/۶

• در ماه رجب دائم استغفار کنید

ماه رجب فرصت خوبی است؛ ماه دعاست، ماه توسل، توجه و استغفار است. دائم هم باید استغفار کنیم. هیچ کس هم خیال نکند که من از استغفار مستغنی‌ام. پیغمبر خدای فرماید که:

«انّه لیغان علی قلبی وانی لأستغفر الله فی کلّ یوم سبعین مرّه».

بلاشک پیغمبر هم حداقل روزی هفتاد مرتبه استغفار می‌کرد. استغفار برای همه است؛ بخصوص ماها که در این تحرکات مادی، در این دنیای

مادی غرقیم و آلوده ایم. استغفار بخشی از این آلودگی را پاکیزه می‌کند و از بین می‌برد. ماه استغفار است؛ ان شاء الله فرصت را مغتنم بشماریم.

• بیانات در دیدار نمایندگان مجلس شورای اسلامی ۳/۴/۸۸

• استفاده جوان‌ها از سنت حسنه اعتکاف

در نیمه این ماه، جوانان ما سال‌هایی است که این سنت حسنه را در کشور رائج کرده‌اند؛ سنت اعتکاف را، رفتن در مساجد را، روزه گرفتن را. واقعاً چقدر منظره زیبا و معطر است که جمع کثیری از جوان‌های ما برخلاف سیره‌ی متعارف جوان‌های دنیا که غرق در شهوات و تمایلات نفسانی هستند، روزها و شب‌هایی را روزه بگیرند؛ بروند در یک مسجدی بنشینند، اعتکاف کنند؛ شب و روزشان را ذکر و فکر و شنیدن معارف الهی و شنیدن احکام و مذاکره‌ی علم حقیقی - که علم توحید است - قرار دهند؛ این خیلی چیز مهمی است. این‌ها از برکت انقلاب است.

قبل از انقلاب، ما در این ایام نیمه‌ی ماه رجب ندیده بودیم یا خیلی به

ندرت می دیدیم که کسانی بروند اعتکاف کنند.
غالباً همه‌ی ماها، همه‌ی مردم غافل بودیم از این روزنه‌ی رحمت الهی.
بنده در مشهد که اصلاً ندیده بودم؛ در قم هم یک تعداد معدودی، یک
چند نفر طلبه در مسجد امام می رفتند و ایام نیمه‌ی ماه رجب اعتکاف
میکردند. امروز شما نگاه کنید؛ نه فقط مساجد جامع، نه فقط مساجد
بزرگ، نه فقط در یک شهر و دو شهر، بلکه در همه‌ی کشور، در همه‌ی
شهرها، در همه‌ی مساجد، جوان‌های ما، مردان ما، زنان ما، دختران
ما، پسران ما می روند صف می کشند، اسم می نویسند، برای اینکه به آنها
فرصت داده شود که در این مسجد، در آن مسجد، سه روز روزه بگیرند و
اعتکاف کنند؛ این خیلی برای یک ملت حائز ارزش است، این خیلی مهم
است. این‌ها هست.

این ماه رجب است؛ از این فرصت‌ها استفاده کنید. جوان‌ها! شما بیشتر
استفاده کنید. دل‌های پاک شما، جان‌های باصفا و نورانی شما آماده‌ی

تلاؤات و تشعشات رحمت الهی و توجهات الهی است؛ این را قدر بدانید.

• بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم ۲۵/۲/۹۲

• ماه رجب بیشتر ماه نماز است

برای این که انسان بتواند وقتی وارد این تالار (ماه رمضان) شد، چشمش باز باشد، غافل نشود، دچار گیجی و گولی نشود که سرش را بیندازد پایین و از این در وارد شود و از آن در بیرون برود؛ نگاهی به دوروبر کند و استفاده‌ای ببرد و برای این که این آمادگی در من و شما پیدا شود، این ماه رجب و شعبان را قرار داده‌اند؛ رجب یک جور، شعبان یک جور دیگر. رجب، بیشتر ماه نماز است؛ شعبان، بیشتر ماه دعا و روزه است.

• بیانات در دیدار وزیر و مدیران وزارت اطلاعات ۱۳/۷/۸۳

اعتكاف و آثار آن

• اشاره

در سه روز از میانه ماه رجب که به ایام تشریق معروف است، به اعتکاف سفارش و تأکید شده است. معتکف در این روزها، دهان برلقمه می بندد و پا از مسجد بیرون نمی گذارد.

اعتکاف تمرین انقطاع از غیر وجود آدمی است و انسانِ مختار، بر سردوراهی انتخاب ناگزیر از گزینش است: آیا به سوی فلاح برود یا راه ضلالت را در پیش گیرد؟ عده ای فلاح را برمی گزینند و در رسیدن به مقصد از هیچ کوششی دریغ نمی ورزند.

در این مسیر معتکفان تا بدان جا پیش می روند که زمزمه زیبای الهی «هب لی کمال الانقطاع الیک» به گوش جان می شنوند و از او می خواهند که کمال انقطاع به سوی خود را هدیه کند؛ یعنی همان رستگاری واقعی و فلاح حقیقی را. بنابراین اعتکاف و خلوت گزینی در منزل دوست نخستین گام برای نائل شدن به این مقصد بزرگ انسانی است.

• اعتکاف در لغت

کلمه اعتکاف از «عکف» اخذ شده است که معانی گوناگونی برای آن ذکر نموده‌اند؛ از جمله: محبوس و متوقف کردن چیزی، التزام به يك مكان و اقامت در آن، ملازمت و مواظبت، حبس و توقف. از مجموع معانی بالا می‌توان نتیجه گرفت که اعتکاف به معنی اقامت گزیدن در جایی است که فرد معتکف خود را در آن مکان محبوس کند و این التزام به آنجا ناشی از اهمیت و عظمت آن موضع باشد.

• معنای شرعی اعتکاف

امام خمینی در تعریف اعتکاف می‌گویند: «اعتکاف ماندن در مسجد به نیت عبادت است، و قصد عبادت دیگر در آن معتبر نیست؛ اگرچه احتیاط مستحب، نیت عبادتی دیگر است.»

• ارکان اعتکاف

ارکان عبادت، یعنی اجزایی که اگر به طور عمد یا به طور سهو ترك شوند، عبادت باطل می شود. اعتکاف نیز ارکانی دارد که عبارت اند از:

• نیت

• توقف در مسجد جامع شهر یا مساجد چهارگانه معروف

• کمتر از سه روز نبودن اعتکاف

• روزه دار بودن معتکف در ایام اعتکاف. پیشینه اعتکاف

کسی به درستی نمی داند که این عبادت از چه زمانی آغاز شده و کیفیت اجزا و شرایط آن در بدو شکل گیری چگونه بوده است. همین قدر می دانیم که خداوند در قرآن به ابراهیم خلیل و پسرش اسماعیل دستور می دهد که خانه مرا برای طواف کنندگان و معتکفان و نمازگزاران پاک کنید (بقره/۱۲۵). پس به طور یقین این عبادت در آن زمان وجود داشته و مورد رضایت خداوند نیز بوده است.

سنت اعتکاف در طول تاریخ کم و بیش در ایران اسلامی برپا می شده، ولی درباره پیشینه آن قبل از دوران صفویه، اطلاع چندانی در دست نیست. آنچه به صورت مستند وجود دارد این سنت الهی در دوران صفویه به همت بلند شیخ لطف الله میسی و شیخ بهایی در دو پایتخت پادشاهان صفویه، یعنی قزوین و اصفهان، برپا می شده است؛ اما پس از تأسیس حوزه علمیه قم به وسیله ایت الله حائری در جوار حرم مطهر حضرت معصومه علیها السلام سنت الهی اعتکاف رنگ و بوی دیگری به خود گرفت. پس از پیروزی انقلاب اسلامی اعتکاف رونق بیشتری گرفت و اکنون در بسیاری از شهرهای ایران در روزهای سیزدهم و چهاردهم و پانزدهم ماه پرفیض رجب مراسم اعتکاف در مساجد جامع شهرها برپا می شود.

• فلسفه اعتکاف

هدف از اعتکاف را باید از دو منظر جست و جو نمود: ۱. هدف از عبادت چیست؟ ۲. هدف از عبادت اعتکاف چیست؟

• هدف از عبادت

چرا خداوند ما را به عبادت خود دعوت می‌کند؟ و چرا عرفا مشتاق عبادت خدایند و از عبادت و راز و نیاز با خدا لذت می‌برند؟

قرآن هدف از ایمان، تزکیه نفس و عبادت را این‌گونه معرفی می‌نماید: «واتقوا الله لعلکم تفلحون»؛ تقوا پیشه کنید. خداوند دوست دارد که رستگار شوید. در جای دیگر می‌فرماید: «قد افلح من زکها»؛ کسی رستگار شد که نفس را تزکیه کرد. «قد افلح المؤمنون»؛ به راستی که مؤمنان رستگاران اند. «واذکروا الله کثیراً لعلکم تفلحون»، خدا را بسیار یاد کنید تا شاید رستگار شوید. «قد افلح من تزکی»؛ به راستی که رستگار کسی است که تزکیه نفس کرده باشد. «وافعلوا الخیر لعلکم تفلحون». بنابراین قرآن فلاح و رستگاری را به عنوان هدف از ایمان، تزکیه نفس و عبادت برای انسانها معرفی می‌نماید.

• هدف از اعتکاف

همه عبادات در یک هدف کلی مشترک اند، اما برای هر یک از آنها اهداف

جداگانه‌ای نیز باید وجود داشته باشد. در غیر این صورت، دلیلی نداشت تا به صورتهای گوناگونی در آیند. حال سؤال اینجاست که هدف از تشریح اعتکاف چیست؟ و اعتکاف چه هدفی را دنبال می‌کند؟ اعتکاف عملی است مرکب از چند عبادت. پس در یک نگاه اهداف عبادت، در اعتکاف هم منظور گردیده است. پس در اعتکاف نیز همان اهداف نماز، روزه، نماز شب، حضور در مسجد، دعا، توبه و استغفار مورد توجه قرار گرفته است. از مجموعه این عبادات می‌توان هدفی دیگر نیز در نظر گرفت که آن تمرین انقطاع از غیر خداوند است. معتکف در طول مدت اعتکاف از همه تعلقات دنیایی می‌برد و تمام وقت به عبادت می‌پردازد. او در این مدت از مسجد که خانه خداست، به خانه خود و دیگران نمی‌رود. کلامی غیر از قرآن و دعا و نماز به زبان جاری نمی‌کند. معتکف اراده خود را در مسیر اراده خدا قرار می‌دهد و در طول روز به خاطر او، دست از خوردن و آشامیدن می‌کشد و به روزه‌داری قیام می‌کند.

پس هدف از اعتکاف، همان است که در مناجات شعبانیه از خداوند می‌خواهیم: الهی هب لی کمال الانقطاع الیک؛ خدایا! به من نهایت بریدگی و وابستگی از غیر خودت را هدیه نما.

• آثار اعتکاف

آثار اعتکاف را می‌توان از سه جهت مورد مطالعه قرار داد:

الف) آثار اخروی

• آموزش گناهان:

اگر انسان در طول مدت اعتکاف موفق به توبه شود و رضایت خدا را جلب کند، به راحتی غفران الهی را برای خود کسب می‌نماید و خود را در صف نیکان جای می‌دهد؛ زیرا این وعده الهی است که می‌فرماید: «قل یا عبادی الذین اسرفوا علی انفسهم لاتقنطوا من رحمہ اللہ ان اللہ یغفر الذنوب جمیعاً انّہ

هو الغفور الرحيم»؛ بگو: ای بندگان من که بر نفس‌های خویش اسراف نمودید، از رحمت خدا مایوس نشوید. به راستی که خداوند همه گناهان را می‌بخشد و به راستی که او غفور و رحیم است. «من اعتكف ايماناً و احتساباً غفر له تقدم من ذنبه»؛ اعتكاف از روی ایمان و یقین، باعث مغفرت اومی شود.

• نزدیکی به خدا:

قرب الهی اثر دیگر اعتکاف است؛ یعنی همان فلاح و رستگاری که انسان به وسیله عبادت آن را می‌جوید. در حدیث معراج، خداوند از پیامبر خود سؤال می‌کند: ای احمد! آیا می‌دانی در چه هنگام بنده به مقام قرب من نایل می‌شود؟ بعد در جواب می‌فرماید: زمانی که گرسنه یا در حال سجده باشد. در جایی دیگر در همین حدیث شریف خداوند می‌پرسد: آیا از گرسنگی و سکوت و خلوت مطلع هستی؟ سپس جواب می‌دهد که یکی از آثار آن، تقرب بنده است به سوی من (خدا). گرسنگی، سجده، از غیر کلام

خدا سخن نگفتن و خلوت، همگی در اعتکاف جمع هستند و با این عمل به خدای سبحان تقرب می‌جوید.

• جلب محبت خدا:

یکی از آثار برجسته اعتکاف، حب به خداوند تبارک و تعالی است: «والذین آمنوا اشد حبا لله»؛ آنان که ایمان آورده‌اند، به شدت خدا را دوست دارند.

• تحصیل بهشت الهی:

از جمله آثار عبادت، رسیدن به بهشت و بهره‌مندی از نعمت‌های آن است: «والذین هم علی صلواتهم یحافظون اولئک هم الوارثون الذین یرثون الفردوس هم فیها خالدون»؛ آنان که از نمازهایشان محافظت می‌کنند، آنان وارثان‌اند؛ آنانی که بهشت را به ارث می‌برند و در آن خالدند.

بی شک اگر معتکف بتواند در ایام اعتکاف آن طور که باید و شاید رفتار نماید و رضایت حق تعالی را جلب کند، به درجاتی که برای مؤمنان در نظر

گرفته شده، خواهد رسید. خداوند در قرآن می فرماید: «وعد الله المؤمنين والمؤمنات جنات تجري من تحتها الأنهار خالدین فیها و مساكن طيبه فی جنات عدن و رضوان من الله اكبر ذلك هو الفوز العظيم»؛ خدا به مردان و زنان مؤمن وعده بهشتی را داد که در زیر آن نهرها جاری است. آنان در بهشت و در خانه های پاك در بهشت عدن خالدند. رضوان و رضایت خدا بالاتر از بهشت است، و آن فوز عظیم است. همان طور که در این ایه آمده، علاوه بر بهشت و نعمات الهی، رضوان خدا که بالاترین نعمت هاست، نصیب مؤمن خواهد شد.

ب) آثار دنیوی

• تقویت اراده:

از آثار حتمی اعتکاف در زندگی فردی انسان، تقویت اراده آدمی است. کسی که مدتی برخلاف خواست درونی خویش خود را در محلی حبس و از بسیاری

از امور غیر عبادی که به طور طبیعی تمایل به آنها دارد، پرهیز نماید، همین خویشتن داری تمرینی است برای اجتناب از بسیاری خواهشهای نفسانی دیگر. برخورداری انسان از اراده قوی نه تنها در مسائل اخلاقی و دینی بسیار مهم است، بلکه نقش آن در امور روزمره زندگی هم بر کسی پوشیده نیست.

• انس با معنویات:

در پرتو اعمالی چون اعتکاف، کم‌کم ارتباط روانی بین انسان و مسجد، قرآن، نماز، نماز شب و ادعیه به وجود می‌آید؛ به نحوی که انسان مشتاق ارتباط با این امور می‌شود و دوری از آنها برایش سخت می‌گردد.

• دوری از غفلت:

اعتکاف در بردارنده عباداتی چون نماز است و نماز ذکر خداوند به شمار می‌رود و غفلت را می‌زداید؛ از این رو، اعتکاف باعث دوری از غفلت می‌شود؛ غفلتی که اگر به ذکر مبدل نگردد، موجبات سقوط آدمی را فراهم می‌آورد:

«اقترب للناس حسابهم وهم في غفلة معرضون»؛ رسیدگی به حساب انسان‌ها، نزدیک شد و مردم در غفلت به سر می‌برند.

• تواضع و فروتنی:

اگر انسانها بتوانند در طول اعتکاف، خود را به دروازه‌های معرفت الهی برسانند و خود را در دایره بیکران هستی کوچک ببینند، استکبار و غرور از آنان رخت برمی‌بندد و دیگر در مقابل هم‌نوع خود تکبر نمی‌ورزد؛ بلکه فروتنی را پیشه خود خواهد ساخت.

ج) آثار اجتماعی

• کاهش جرم و فساد:

به عقیده جرم‌شناسان، بسط و گسترش مسائل معنوی باعث کم شدن

جرم و فساد در جوامع می‌گردد. اعتکاف در این میدان می‌تواند نقش مهمی را ایفا کند؛ زیرا مشتمل بر چند عبادت است و آثار معنوی ویژه‌ای حتی بر افراد غیر معتکف بر جا می‌گذارد.

• آشنایی و برقراری ارتباط دوستانه:

حضور مؤمنان شهر در يك جا، فرصتی است که یکدیگر را بشناسند و ارتباط دوستانه پیدا کنند و از آثار اخوت اسلامی برخوردار شوند. این اثر را به راحتی می‌توان از لابه لای خاطرات منتشر شده معتکفان به دست آورد.

احكام اعتكاف

استفتائات اعتکاف | حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای ظله

الف: نیت

- کارهای حرام در هنگام اعتکاف چیست؟
- محرمات اعتکاف همان چیزهایی است که در تحریرالوسیله امام خمینی رحمه الله آمده است.

• آیا اعتکاف در غیر از مساجد چهارگانه جایز است؟ نیت آن چگونه است؟

- اعتکاف در غیر از مساجد چهارگانه به قصد رجای مطلوبیت (به امید که مطلوب خداوند واقع شود) مانعی ندارد.

- آیا اعلام عمومی اعتکاف در محافل با اخلاص منافات دارد؟
- اعلام اعتکاف اگر برای تشویق مردم باشد، مانعی ندارد.

• اگر از معتکف سؤال شود که آیا جزو معتکفین است، بهتر است پنهان کند یا آشکار کند؟

• آشکار کردن مانعی ندارد، مگر این که برای ریا باشد.

• آیا روز سوم اعتکاف نیتی غیر از نیت دوروز اول دارد؟ چه در اعتکاف واجب و چه در اعتکاف مستحبی؟

• روز سوم کامل کردن اعتکاف است و نیت خاصی ندارد.

• معتکفی می خواهد سه روز اعتکاف کند و مدت ۷۲ ساعت اعتکاف انجام دهد. اگر اعتکافش را از بعد از طلوع فجر مثلاً از ظهر شروع کند و ظهر هم به پایان برساند به گونه ای که مجموع آن ۷۲ ساعت شود، آیا این اعتکاف صحیح است؟

• اعتکاف باید از شروع روز اول تا پایان روز سوم باشد و تلفیق کردن بدین گونه که جزئی از روز اول را با جزئی از روز آخر یک روز کامل به حساب بیاورد،

صحیح نیست. محل اشکال است.

• هیأت برگزاری اعتکاف که متشکل از تعدادی از معتکفین است. وظیفه‌ی خدمت به معتکفین و فراهم کردن نیازمندی‌های آن‌ها را بر عهده دارد. لذا باید نیازمندی‌های معتکفین مثل افطاری و سحری را بخرد، آیا این مسئله به اعتکاف آن‌ها ضرر نمی‌رساند؟

• خارج شدن از مسجد برای خرید چیزهای ضروری مثل غذا و غیره اگر در ضمن آن نیازمندی‌های خود را نیز تهیه می‌کنند، اشکال ندارد.

• چه زمانی اعتکاف مستحب مؤکد است؟ به عبارت دیگر در چه اوقاتی اعتکاف مستحب است؟

• اعتکاف وقت خاصی ندارد، هرچند که اعتکاف در ده روز آخر ماه مبارک رمضان فضیلت بیشتری دارد.

• آیا اعتکاف بچه‌ی ممیز صحیح است؟

• اعتکاف او نیز صحیح است.

• حکم اعتکاف زنی که حیض یا استحاضه بر او عارض شده است،

چیست؟ چه در روز اول یا دوم یا سوم؟ آیا قضا بر او واجب است؟

• با حائض شدن حتی اگر در ساعات آخر روز سوم باشد، اعتکاف باطل

می‌شود ولی در صورت استحاضه شدن اگر به وظیفه‌ی مستحاضه نسبت

به روزه اش عمل کند، اعتکاف صحیح است.

• حکم اعتکاف زنی که شک در حیض یا استحاضه دارد، چه در روز اول

یا دوم یا سوم چیست؟ آیا قضا بر او واجب است؟

• اگر حالت قبلی او پاک بودن است، به شکش اعتنا نکند.

• گاهی در جواب استفتائات ما را به عرف ارجاع می‌دهید. مراد از عرف

چیست؟ چه کسی می تواند آن را تشخیص دهد؟ اگر در تشخیص آن اختلاف شود چه باید کرد؟

• مراد از عرف، نظر عرفی خود مکلف است.

• اگر معتکف از روی عمد یا نادانی یا فراموشی و یا سهواً مرتکب بعضی از حرام های اعتکاف شود، آیا اعتکافش باطل می شود؟ اگر نسبت به نوع حرام، حکم مختلف می شود، لطفاً توضیح دهید.

• برای شناخت تفصیلات این مطلب، به کتاب تحریرالوسیله اما مراجعه کنید.

• آیا می توان به علتی یا بدون علت در روز اول یا دوم اعتکاف را قطع کرد؟ اگر در قطع کردن اعتکاف تردید کنم، آیا نیت آن از بین می رود و در نتیجه اعتکاف باطل می شود؟ آیا لازم است که نیت مستمر باشد؟

• در اعتکاف مستحبی جایز است که در روز اول و دوم اعتکاف قطع شود و

نیت اعتکاف باید تا پایان روز سوم ادامه پیدا کند.

• اگر معتکف نیت چهار روز اعتکاف کند، آیا روز چهارم هم جزو اعتکاف است یا این که باید شش روز را تکمیل کند تا روز چهارم به حساب آید؟
روز چهارم داخل در اعتکاف نیست ولی اگر پنج روز اعتکاف کند، واجب است روز ششم را کامل کند.

• آیا عبادات بر معتکف واجب است یا صرف ماندن در مسجد کافی است؟

• عبادات مستحب، فی نفسه بر معتکف واجب نیست.

• آیا اعتکاف در ماه رجب مستحب است و چه زمانی از آن؟

• دلیل خاص بر استحباب اعتکاف در خصوص ماه رجب نیافتیم.

• اگر اعتکاف در همسراثر منفی بگذارد، با توجه به استحباب اعتکاف

کدام لازم تر است؟ رسیدگی به همسر یا اعتکاف؟

• تا هنگامی که اعتکاف شوهر مستلزم ترک نفقه‌ی واجب زن نشود، اشکال ندارد.

ب: خارج شدن از مسجد

• حکم رفتن به حیاط بیرونی که ملحق به مسجد است چیست؟

• رفتن به جاهایی که در حکم مسجد است، اشکال ندارد اما رفتن به خارج از مسجد جایز نیست، مگر مواردی که خروج از مسجد به خاطر آن‌ها جایز باشد.

• رفتن به سرویس‌های بهداشتی متعلق به مسجد که در خارج از مسجد است، در موارد زیر چه حکمی دارد؟ الف) برای حمام کردن ب) برای غسل مستحب ج) برای این که با وضو باشد د) وضو گرفتن

برای خواندن قرآن یا نماز مستحبی

• خارج شدن از مسجد به دلایل مذکور اشکال ندارد ولی باید به قدر حاجت اکتفا کند و طول ندهد.

• خارج شدن از مسجد برای شستن دندان ها و دست ها؟

• ملحق به خارج شدن از مسجد برای تجدید طهارت است.

• آیا برای رفتن به تشییع جنازه در هنگام اعتکاف، وقت مشخصی است؟ اگر معتکف یکی از دوستانش را دید، آیا می تواند چند دقیقه را با او سپری کند؟ حکم رفتن زیر سایه در این هنگام (چه در ماشین و یا غیر آن) چیست؟

• وقت مشخصی ندارد و رفتن به تشییع جنازه اگر آن قدر طولانی نشود که باعث محو صورت اعتکاف شود، اشکال ندارد و در صورت امکان واجب است که زیر سایه ننشیند و احتیاط مستحب این است که زیر سایه حرکت

نکند.

• آیا پشت بام مسجد تابع مسجد است یا بستگی به وقف کننده دارد؟

• پشت بام مسجد به حکم مسجد است مگر این که احراز شود که هنگام وقف مسجد، پشت بام آن از وقف خارج شده است.

• اگر مکان هایی برای وضو و شستن دست ها و دندان ها در خارج از مسجد فراهم شده باشد، آیا واجب است مکان خاصی در داخل مسجد تهیه شود تا معتکف از مسجد خارج نشود؟

• صرف نیاز به خروج از مسجد برای طهارت و نظافت برای جواز خروج کافی است و تهیه مکانی در داخل مسجد واجب نیست.

• استفاده از بوی خوش

استفاده از صابون و خمیردندان عطری چه حکمی دارد؟ آیا استفاده از بوی خوش بر آن صدق می کند؟ آیا همان حکم احرام حج و عمره را دارد؟ اگر در لباس ها و بدن معتکف عطر باشد، بدون آن که معتکف آن را استشمام کند آیا جائز است؟ اگر آن را استشمام کند ولی لباس دیگری نداشته باشد حکم چیست؟ خوردن غذاهایی که بوی خوش دارد چه بوی طبیعی یا مصنوعی، چه حکمی دارد؟

• قبلاً گذشت که برای شناخت محرمات اعتکاف به تحریرالوسیله امام خمینی رحمته الله مراجعه شود.

• معاملات

• آیا معتکف می تواند خودش اقدام به خرید کند، چه ضروری و چه غیر ضروری؟

• اگر برای خرید نیازمندی های اعتکاف باشد فی نفسه مانعی ندارد ولی در

صورتی که باعث خارج شدن از مسجد می شود مشروط به این است که در حال اعتکاف به آن نیاز داشته باشد و جایز نیست معتکف خودش اقدام به خرید و فروش کند مگر در مواردی که در حال اعتکاف به آن ها نیاز دارد.

• آیا جایز است که معتکف کسی را برای خرید چه ضروری و چه غیر ضروری وکیل کند؟

• اگر برای خرید نیازمندی های هنگام اعتکاف باشد، اشکال ندارد، اما در غیر آن موارد، اگر وکیل کردن در هنگام اعتکاف باشد اشکال دارد.

• آیا اجاره و دیگر معاملات غیر از خرید و فروش در هنگام اعتکاف جایز است؟

• بنا بر احتیاط واجب مانند خرید و فروش در هنگام اعتکاف سایر معاملات نیز جایز نیست.

• آیا جایز است دانشجویان معتکف درس های دانشگاهی خود را مرور کنند؟

• اشکال ندارد.

• آیا اجرای دیگر عقود و ایقاعات در هنگام اعتکاف جایز است؟
• مانعی ندارد.

• اگر معتکف بعد از اعتکاف نیاز به کالایی داشته باشد آیا جایز است که در هنگام اعتکاف آن را تقاضا کند و گرفتن کالا بعد از اعتکاف باشد؟
• اگر باعث خارج شدن از مسجد نشود، صرف قرار گذاشتن بدون عقد خرید، اشکال ندارد.

• مورد ضروری که خرید و فروش در آن ها برای معتکف جایز است، چیست؟
• مواردی که در هنگام اعتکاف برای خودش یا هزینه های خودش و نفقه ی خانواده اش به آن نیاز دارد.

• عنوان مسجد جامع

• آیا اعتکاف در مسجدی غیر از مسجد جامع باطل است و آیا ممکن است هر محله ای مسجد جامعی غیر از مسجد جامع شهر یا روستا داشته باشد؟ مسجد جامع به چه مسجدی گفته می شود؟ آیا ممکن است که در شهر چند مسجد جامع باشد؟

• قبلاً گذشت که اعتکاف در هر مسجدی حتی غیر از مسجدهای چهارگانه تا هنگامی که بر آن مکان اسم مسجد صدق کند، جایز است، مشروط بر این که به قصد رجا باشد یعنی به امید این که مطلوب خداوند واقع شود و مختص به مسجد جامع نیست و ممکن است که یک شهر یا روستا چند مسجد جامع داشته باشد.

• سئوال های عمومی

• اگر معتکف مثلاً یک ساعت از ابتدای روز، بعد از طلوع فجر، تاخیر کند، آیا این روز به عنوان روز اول اعتکاف حساب می شود، چه تاخیر عمدی باشد یا اضطراری؟

• گذشت که در اعتکاف باید از ابتدای روز اول شروع کند لذا روزی که ناقص مانده جزو اعتکاف محسوب نمی شود، هرچند که تاخیر از روی اضطرار باشد.

• آیا عدالت امام جماعت مسجد جامع در صحت اعتکاف شرط است؟ چرا؟

• عدالت امام جماعت مسجد در صحت اعتکاف شرط نیست.

• اگر قضای اعتکاف به علت بطلان واجب باشد و ده روز پایانی ماه رمضان تمام شود آیا جایز است که برای درک فضیلت، قضای اعتکاف را در ماه رمضان آینده به جای آورد یا این که باید فوراً قضا کند؟

• قضا در هر ماهی که خواست اشکال ندارد مگر این که نذر کرده باشد که در ماه خاصی اعتکاف کند.

• اگر خارج شدن از مسجد برای معتکف جایز باشد، برای مثال تشییع جنازه، حکم زیر سایه رفتن او چیست؟

• حکم آن قبلاً گذشت، به جواب سؤال ۳ خارج شدن از مسجد رجوع شود.

• اگر معتکف مبتلا به مرضی شود که مجبور به افطار روزه است چه باید بکند و حکم اعتکاف او چیست؟

• اعتکاف بدون روزه صحیح نیست لذا با افطار روزه اعتکاف باطل می شود.

• اگر کسی بخواهد در خارج از شهر خود اعتکاف کند، برای مثال در مکه مکرمه و از ساکنین مکه نباشد و قصد ده روز هم نکند، آیا نذر

کافی است وصیغه ی آن چیست؟ اگر نذر، صحیح است، آیا می تواند در خلال ماه رمضان نذر کند؟

• نذر روزه در سفر مانعی ندارد و با این نذر، روزه و اعتکافش صحیح است ولی احتیاط آن است که نذر، قبل از شروع مسافرت باشد و وصیغه ی آن عبارت است از «لله علی ان اصوم فی سفری الی کذا».

• آیا گفت و گو در مورد چیزهای مباح، هنگام اعتکاف جایز است؟
• اشکال ندارد.

یادداشت

• یادداشتی برروزهای اعتکاف

برخی از روزها در زندگی ما ستاره دار است. این روزها، فرصت های نابی در اختیار ما می گذارد تا بتوانیم نگاهی کلان به آنچه بودیم، هستیم و می خواهیم باشیم، بیندازیم تا در دالان زندگی، راه گم نکنیم و هر روز به راهی نرویم. روزهای اعتکاف، از همان فرصت های ناب است که انسان با مجاهده بسیار، خویشتن را از دنیای مادی جدا می کند و برای خلوت با حضرت دوست، متقاعد می سازد. عبور از این مرحله دشوار، مقدمه ای است برای رسیدن به مرحله ای بلند. محدودیت سه روزه این فرصت و بلندای نیاز ما، می طلبد چنین درّ کمیابی را مغتنم شماریم و در شمار باریافتگان به منزل مقصود، حسابگرانه گام برداریم. توجه به نکات زیر، راهنمای ما در رسیدن به این هدف خواهد بود.

پیشنهاد می کنیم در روزهای اعتکاف، تنها به اتصال با ملکوت بیندیشید و از قاب محدود ارتباط های مادی، آن هم با فراوانی فناوری روز، بپرهیزید.

خاموش کردن تلفن همراه، پرهیز از همراهی با رایانه همراه، پرهیز از گفت وگوهای بیهوده با همسفران، از پیشنهادهاست. حساب و کتاب های مادی مآتمامی ندارد. اگر قرار باشد روزهای اعتکاف را هم با محاسبات توهم آمیز و آمال برانگیز مالی بگذرانیم، کاری سبک را جایگزین مناسکی ناب کرده ایم و در این سودا، سودی ممتاز عاید ما نخواهد شد. چند روزی خود را از تعلق ها و گرفتاری های مادی و عاطفی برهانید. سبک بار، بار یابید به دیار یار. بندگی کنید با تمام وجود و بند بند جان تان. بچشید لذت سکونت صاحب خانه واقعی را دل خود که فرمود: قلب، حرم خداست؛ در حرم خدا غیر را منشان! لذت بودن با یار و کنار زدن اغیار، تجربه ای است که نصیب هر فردی نمی شود و در هر زمانی نمی توان آن را بازخوانی کرد. چنین بستری تنها در موقعیت هایی مانند اعتکاف فراهم می شود که گاه رهیدن است به امید رسیدن.

متن ادبی

مقیم خانه عشق

گوشه ای پیدا کرده ام درست کنار تو؛ جایی که خانه تو نام گرفته است و اولیایت در آن به معراج رفته اند. آمده ام پیش تو و تو پیش تراز آنکه بیایم، مرا خوانده ای. اینجا است که می فهمم حتی از رگ گردن هم به من نزدیک تری. من دور افتاده ترینم و تو نزدیک ترین. آمده ام این خط فاصله را از میان مان بردارم؛ پاک شوم در زمزم نیاز. دور شده ام از تو، از خودم، آن قدر که بیخود گشته ام. این خود سرگردانم را به راه بیاور.

از هیاهوی کوچه و خیابان خبری نیست. شلوغ نیست؛ سکوت هم نیست، چیزی است شبیه زمزمه اشتیاق، مناجات و توسل، ذکر و فکر. اینجا جای خوبی است برای اندیشیدن به تو، به خودم که چقدر دور شده ام از تو....

من از بستر رنج و بیماری که گناه نصیبم کرده، به تو پناه آورده ام. اینجا

خانه توست. از اینجا تا آسمان راه زیادی نیست؛ بادست خالی و پای پیاده
وقلبی صاف و روحی سبک، پرواز ممکن می شود. من از دنیا دست کشیده
ام و به تورو آورده ام، مرحمتی فرما و رویم را زمین نینداز.

خدایا! من نزد تو آمده ام و زشت می دانم اینجا که محل عبور فرشتگان
توست، بخوابم؛ از همان خوابی که بی خبرم می سازد، و زشت ترمی دانم
بخورم و بیاشامم آنچه را از غفلت پیش از این سرکشیده ام. خدایا! صورتم
را ببین. ببین که روسیاه است پیش تو. پس تو به روشنایی ذات سپید
و درخشانش گردان، دل زنگار گرفته ام را بستان و قلبی سلیم از خزاین
بی حد و حصرت عنایت فرما. با من مانند میهمانی که به خانه ات آمده و
خواهد رفت، مباش. چنان نظری بینداز که تا عمر به جهان دارم، جز خانه
آباد تو به ویرانه های غیر چشم ندوزم.

سفره نور هر سحر و افطار گسترده می شود و من به قدر خودم برکت برمی چینم و تو به عظمت خودت حلال به کامم می چشانی آنچه را بر خود حرام کرده ام.

• آداب معنوی اعتکاف

حالا که می خواهی سه روز مهمان مهربانی های خدا باشی، حالا که آفتاب سعادت روی گونه هایت افتاده و گرمایی به سردی تنت بخشیده، حالا که «ایام روشنی»، تاریکی دلت را نورانی کرده، باید بدانی که چگونه مهمانی باشی برای چنین ضیافتی.

از آداب ظاهری و دانستن احکام آن که بگذری، تازه وارد می شوی در مرحله ای دقیق تر و سخت تر از مرحله ی پیشین. سه روز بیتوته و روزه و دعا در کنجی - آن هم با شرایط امروزی - شاید کار آسانی باشد، اما آنچه شرف بخشیده به این ضیافت و آن را چنین الهی و ملکوتی گردانیده است،

تنها رعایت مسائل و احکام آن نیست، چه بسا کسانی سال ها گوشه ی تاریکی را برای راز و نیاز در آغوش گیرند، اما با کوله ای خالی از نور و نیایش سفر حقیقی خود را آغاز کنند.

اعتکاف گرچه ایوان رفیعی دارد برای پرواز، اما رخصت پرواز برای آن دلی صادر می گردد که از چند سد گذشته باشد برای پرزدن.

سدّ اول که بس بلند و محکم است، سدّ تو در توی نفس و نبود اخلاص است. یعنی که جز او میزبانی برای خود فرض کنیم در حالی که نه در این ضیافت سه روزه، بلکه همه ی عمر بر سفره ی رنگین میزبانی واحد نشسته ای، باید بدانی در نجوایت فقط کسی را بخوانی که تو را برای تطهیر صحیفه ی اعمال انتخاب نموده است و این را که آمدنت و بودنت دلیلی جز او و نزدیکی به او نداشته است، اما اگر در هوایی غیر از هوای او تنفس کنی باید

بدانی که فرست رویدنی دوباره راز خود گرفته ای و برای این خشکسالی کسی راجز خودت ملامت نکن.

گذشتن از مانع دوم که معاصی و گناهان است. اگرچه در این سه روزه، معتکف از معصیت اجتناب می کند، اما باید قصد کند این دوری را تا ملاقات محبوبش ادامه دهد، چرا که در این ایام ضیافت، به بند کشیدن هواها و کنترل اعضا را به دست آورده است و آن چیزی جز یاد میهمان دار مهربانش نیست، آنکه که او را به این فضای روشن و معطر دعوت کرده است، آنکه به او اجازه داده است سه روز خودش را وقف دیدار و دلبری کند، آنکه خواسته است این عطر ملکوتی تا آخر عمر در مشام بنده اش بماند تا هر وقت رایحه ی مرموزی خواست ذائقه اش را تغییر دهد و یاد آن مشک، او را به خود آورد؛ و مانع آخر دنیا و جلوه های رنگین آن است زهد در عین مکنت و دارایی، آزمایشی برای مدعیان دنیا گریزی و تلنگری برای کسانی که گمان

می‌کنند اگر در زمان پیامبران و ائمه‌ی اطهار علیهم‌السلام بودند از هر آنچه داشتند برای یاری و نصرت آنها دریغ نمی‌ورزیدند.

اعتکاف امتحانی است تا ببینی آیا می‌توانی در هوای شرجی و نمناک ملاقات دوست، فقط به خود و خدایت فکر کنی، به این رابطه‌ی لطیف و بی‌انتهایم به تنهایی مطلق که شاید همین روزها برایت اتفاق بیفتد؟! اعتکاف صفحه‌ی خوبی برای کارنامه‌ات است، پس خودت را خوب امتحان کن.

مراهم دعوت کرده ای؟

• همان راهی که به بنده های خوبت نشان می دهی

ایستادم و خیره به مناره های فیروزه ای شدم. نفسی تازه کردم و وارد حیاط مسجد شدم. برگه را نشان مسئول دادم و او هم مرا به داخل راهنمایی کرد. قبل از رفتن به داخل، روی پله نشستم و وسایلم را کنارم گذاشتم. گفتم: «خدایا شکر! شکر که توانستم برای اعتکاف به مسجدی بیایم که از خانه و محله مان دور است. می خواستم کسی مرا نشناسد و نداند که چه کارهایی کردم و حالا پشیمانم از تمام بدی هایی که در حق خودم کرده ام. خدایا با تمام وجود می خواهم آن راه راستی را که به همه بنده های خوبت نشان می دهی، به من حقیر هم نشان بدهی تا بتوانم دوباره با سربلندی توی محله مان راه بروم و دیگر با شرمندگی به خانواده ام نگاه نکنم.»

• خیلی مخلصیم دلاور!

آن روز پدر حال دیگری داشت. هر چه قدر با او صحبت می کردم، لبخند نمی زد. پرسیدم: «بابا چرا امروز این قدر ناراحت هستید؟»

اشاره کرد که میله تخت را بچرخانم تا تخت بالا بیاید. لیوان آبی آوردم و دارو هایش را دادم. بغضی را که در گلو داشت، با لیوان آبی فرو برد؛ هنوز چشمانش از غم پُر بود. از پنجره بیرون را نگاه کرد و گفت: «امروز باید تو هم با حسین و سجاد می رفتی اعتکاف، اما نتوانستی، شرمنده ام بابا... شرمنده.

دلم لرزید. گفتم: «در خدمت دلاوری چون شما بودن، ثوابش کمتر از اعتکاف نیست.»

«دستش را میان دست هایم گرفتم و بوسیدم و گفتم: به خاطر فداکاری های دیروز شماست که امروز دوستان من توانسته اند به اعتکاف بروند. من به شما افتخار می کنم... افتخار.»

• مرافراموش نکن!

پدر تازه از سرکار آمده بود. جوراب هایش را درآورد و کنار حوض نشست تا وضو بگیرد. فوراً حوله را برایش بردم. آمد و روی پله های ایوان نشست.

یک استکان چای برایش آوردم. نیم‌نگاهی به من کرد و هیچ‌نگفت. گفتم: «خسته نباشید». گفت: سلامت باشی، چی می‌خواهی دخترم؟»

با خودم گفتم: «چه خوب فهمید خواسته‌ای دارم.» سرم را پایین انداختم و گفتم: «اگر شما اجازه بدهید، می‌خواستم بروم اعتکاف.»

برادر کوچکم پرسید: «اعتکاف کجاست؟»

گفتم: «اعتکاف یعنی اینکه سه روز در مسجد می‌مانیم و روزه می‌گیریم، دعا و مناجات می‌خوانیم و از خدا می‌خواهیم تا اگر خطایی کرده‌ایم، ما را ببخشد. البته همه این‌ها باید با اجازه پدر و مادر باشد.»

پدر رفته رفته چهره‌اش بازتر می‌شد. گفت: «باشد، اما یک شرط دارد.»

دلهره داشتم که نکند سخت باشد، اما گفتم: «هرچه باشد قبول!»

گفت: «قول می‌دهی؟»

گفتم: «تمام سعی‌ام را می‌کنم.»

تبسمی کرد و گفت: «مراهم از دعای خیرت فراموش نکن بابا.»

• کرامت کریم

شب از نیمه گذشته بود. رفتم پیش کریم.

می خواهی به جای تو سرپُست باشم؟

نه علی جان، ممنون.

سه شب است که تو همه اش به جای بچه ها داری سرپست می آیی؟

اشکالی دارد؟

خوب اگر این طور راحتی که اشکالی ندارد. من میرم توی سنگر. کاری

داشته صدام کن.

یک کاری دارم.

فوراً برگشتم و گفتم: «بگو.»

باتبسمی گفتم: «حلالم کن.»

گفتم: «ای بابا تو باید ما را حلال کنی. جز خوبی چیزی از تو ندیدیم.»

داخل سنگر رفتم.

اصغراز خواب بیدار شده بود. گفت: «کریم نیامده؟»
گفتم: «نه، امشب هم می خواهد سرپست باشد.»
گفت: «با وجود این همه خستگی، این پسر توی جبهه هم حواسش به
شب های اعتکاف هست. خدازش قبول کند.»

• از دو هفته بعد

چشم هایش را بست و گفت: «خدایا! ای خدای مهربان، خیلی خوشحالم
که توانستم به این مراسم بیایم. واقعاً رویم تأثیر گذاشت. قول می دهم از این
به بعد پسر خوبی باشم. از همین فردا به محض این که رفتم خانه، حسابی
درس هایم را می خوانم. به همه حرف های مامان گوش می دهم. تازه
غروب ها هم می روم پیش بابا تا توی کارهای مغازه کمک حالش باشم. به
همه پیرزن ها کمک می کنم تا زنبیل سنگین شان را به خانه ببرند. همه
پیرمردها کمک می کنم تا از خیابان به سلامت بگذرند.»

پیامک آمد. گوشی را برداشت: «سلام حامد. از فردا به مدت دو هفته، هر روز تمرین فوتبال داریم. همگی منتظریم.»
گوشی را روی زمین گذاشت. چشم هایش را بست و ادامه داد: «خدا جون، قول می‌دهم از دو هفته بعد شروع کنم به درس خواندن، کمک کردن و...»

• بی‌خیالی ممنوع!

«خدایا! یک دنیا تشکر. خیلی محبت کردی که ما را هم قاطی بچه مثبت‌ها فرستادی این‌جا. حالا می‌توانم از دست اطرافیانم نفس راحتی بکشم. البته یک عالمه هم عبادت می‌کنم... همین دو سه روز هم خیلی خوب است. البته امیدوارم در آینده مدتش هم بیشتر شود. از دست گیر دادن‌های مدیر به سرو وضعم خسته شده بودم. از بازپرسی دبیر درباره درس‌هام کلافه شده بودم. از دست امر و نهی‌های مامان، بیچاره شده بودم. انگار توی دنیا فقط من هستم که باید رفتارم اصلاح شود...»

پیرمردی از وسط جمعیت بلند شد و به طرفم آمد؛ عموی پدرم بود. با آن چشم‌های کم‌سویش از این فاصله چه طور مرا شناخته بود؟ آمد و کنارم نشست. توی سه روز به اندازه سی سال پند و اندرز شنیدم.

در آرزوی پروانه شدن ، به دور خود پيله ای از نور شنیدم به گوشه ای پناه
بردم و خود را در خلوتِ با تو بودن رها کردم. از دنیا گسستم و به تو پیوستم.
لب از طعام دنیوی فرو بستم و مست شراب طهور عشق تو شدم.

منزلگاه من امروز خانه توست؛ میزبانم دستان رحتمگر تو و قلب امیدوارم
سرمست وصال تو. از خلوت سه روزه ام بیرون می آیم و دل را سبک بال و
بی قرار در آسمان یاد تو رها می کنم. اینک فهم و دلی جلا یافته؛ منم و جانی
لبریز از آرامش؛ منم و روانی سبک بار؛ منم و دو بال از نور.

یاغیاث المستغیثین! دل جوان و نفس شکننده مراد ر هجوم و سوسه های
دنیوی محافظت فرما. نوری را که خود به من هدیه کردی تا همیشه فدایت
با من نگه دار.

اینجا توقفگاه است.

پس از ماه های دویدن از پی دنیا نیازمند آرامشم. جان رنجورم آسایشی را می طلبد تا در سایه آن بیارامد. شانه های خم گشته از سنگینی بار گناهانم، محتاج لختی استراحت است. در این فرصت کمیاب، افکار.. و پریشانم را باید جمع کنم. روح ناامیدم پس از رویدن در پی سراب های بی حاصل، اکنون تشنه جرعه آبی گواراست.

الها! آرامشی را در کجا جست و جو کنم؟ به کدامین ملجأ و مأمن پناه برم؟ کدام مرهم، التیام بخش زخم های بی پایانم است؟

ناگهان دروازه ای پرشکوه و جلال در برابرم نمودار می شود. هاتفی مرا به سوی خود می خواند. قلعه های پیچ در پیچ مادیت را درهم می شکنم،

در پناه دیوارهای مسجد، سکنا می‌گزیم و دل را در خلوصِ با تو بودن رها می‌سازم.

با عشق، دلِ جوان مرا در یاب که چون نهالِ شکننده، محتاجِ دستانِ پرمهر باغبان است. سه شبانه روز اعتکاف، «منِ نفسانی» را در آتشِ ندامتِ گداخته و الهی ام ساخته. در هزار تویِ ظلمانی دنیا به دنبال روزنه‌ای از روشنایی می‌گشتم و در این سه روز یافتمش.

چون صیدی اسیر در دام‌های سیاه و زشتِ مادیتِ سپیدیِ رامیِ طلبی. ظلمتِ شب‌های گناه، تو را نیازمند قطره‌ای نور ساخته. بی‌پناه و سرگردان، ناامید از همه دره‌های بسته، کلیدی می‌جویی تا دره‌های سعادت و روشنایی را به روی تو بگشاید.

خسته ای، رنجور و آزرده. تشنه ای، تشنه جرعه های نور. به آسمان شب های اعتکاف نگاه کن که از همه روزهای نورانی تر است.

جان را در چشمه معرفت غسل ده و میهمان خانه دوست مشو. دل تو مستعد پرورش هرگونه بذری است. علف های هرز معصیت را ریشه کن کن تا زیباترین گل های معنویت مجال رشد یابد.

حال می توانی رد پای فرشتگان را بردلت ببینی. آن را دنبال کن تا به اوج بررسی؛ به جایی که تنها و تنها اوست، و این است پاداش معتکفان.

در تلگرام نیز، همراه ما باشید

عضویت